

TEKST HIERONDER

De synodebesluiten rondom 'M/V en ambt'

Het was landelijk nieuws. Het stond zelfs te lezen op de NOS-app. Op 15 en 16 juni (en 29 juni) heeft de synode van Meppel 2017 een besluit genomen over een moeilijk en gevoelig dossier. Vanaf heden is het mogelijk dat binnen de Gkv ook vrouwen het ambt van diaken, ouderling en predikant bekleden.

In de brief die naar alle kerkenraden en classes is gestuurd, d.d. 4 juli, zijn de besluitteksten met de gronden als bijlage bijgevoegd. De tekst daarvan beslaat maar liefst zes pagina's met

vele verwijzingen naar de Bijbel. Het is niet mogelijk om in deze Kroniek al deze verwijzingen een voor een tegen het licht te houden. Ik beperk me tot de vraag: heeft de synode een schriftuur-

lijk besluit genomen? Het antwoord op deze vraag is belangrijk, nu de kerken en kerkenraden aan zet zijn om zich over de besluiten van de synode te buigen.

Trouw aan Gods Woord

Ik realiseer me wel hoezeer de woorden die je over dit onderwerp spreekt, kunnen worden misverstaan en een eigen leven kunnen gaan leiden. Toch komt

het erop aan om zo helder mogelijk te formuleren. Want er staat veel op het spel. En dat is ook wat mij ten diepste drijft: de trouw aan het Woord van God en het besef dat we onze God verdriet doen wanneer we aan zijn Woord ongehoorzaam zijn.

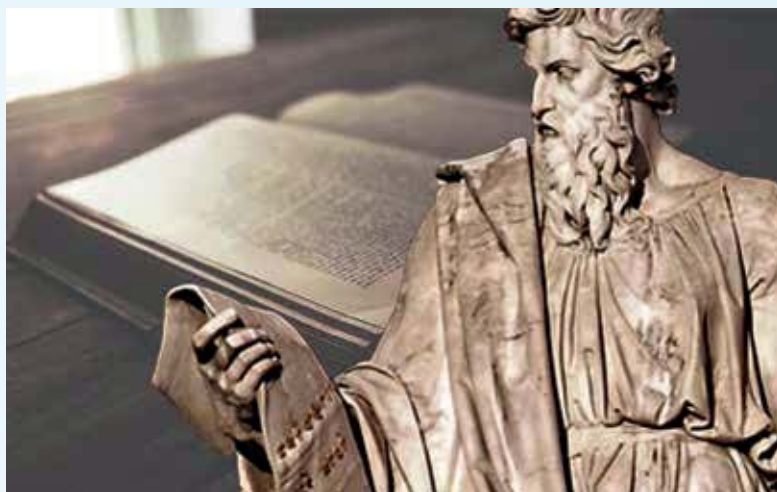
Wanneer je de openstelling voor vrouwen in alle ambten bijbels wilt funderen, zijn er twee dingen nodig. In de eerste plaats moet je dan aantonen dat de apostolische voorschriften (wat wij de 'zwijgteksten' zijn gaan noemen: 1 Tim. 2:12 en 1 Kor. 14:34) op dit punt niet algemeen geldig zijn en door ons daarom niet opgevolgd hoeven te worden. En in de tweede plaats moet je aantonen dat de Here in het Nieuwe Verbond afwijkt van wat genoemd zou kunnen worden: 'de priesterlijke lijn'. Het gaat dan om het patroon in de Bijbel dat begint bij mannelijke priesters, vervolgens loopt via mannelijke apostelen en ten slotte uitkomt bij mannelijke oudsten.¹ Laten we zien wat de synode op beide punten in hun besluiten en gronden naar voren brengt.

Apostolisch voorschrift

Wat wordt er door de synode over de apostolische voorschriften gezegd? Nu, de synode is tot de conclusie gekomen 'dat die plaatsen in de Schrift, waar sprake is van een apostolisch voorschrift inzake zwijgen, resp. niet leren of gezag oefenen door vrouwen, in zichzelf geen onbetwistbare grond kunnen zijn om in onze tijd en omstandigheden vrouwen categorisch uit te sluiten van het leer- en het regeerambt' (besluit 3, grond 5). Wat wordt hier beweerd? Dat je je, volgens de synode, niet op de teksten van Paulus kunt beroepen om vrouwen van de ambten uit te sluiten. Waarom niet? Daarvoor wordt het volgende argument gegeven: 'omdat de exegese van deze teksten daarvoor te zeer omstreden is.' Dit argument keert ergens anders in

de besluitteksten nog weer terug, wanneer gezegd wordt: 'Hoewel er veel onzekerheid is rond de precieze uitleg van het apostolisch voorschrift inzake zwijgen, laat vergelijking van 1 Kor. 14:34 met 1 Kor. 11:5 en 14:26 zien dat dit voorschrift in ieder geval niet opgevat kan worden als een absoluut verbod tot (s)preken in de eredienst' (besluit 6, grond 5). De onzekerheid rond de precieze uitleg is een argument om te zeggen dat het apostolisch voorschrift niet opgevat kan worden als 'nu nog geldig'. In ieder geval kun je niet stellen dat in dit voorschrift een absoluut verbod wordt gegeven.

Maar is dit een argument? Heeft de synode hiermee aangetoond dat wij in onze tijd tegen het apostolische voorschrift mogen ingaan? Het antwoord is kort maar krachtig: nee. Want dit zou betekenen dat wij van heel veel teksten in de Bijbel moeten zeggen dat ze niet meer geldig zijn. Neem bijvoorbeeld teksten die gaan over de opstanding van Jezus Christus. Hoeveel is daar niet over te doen? De exegese van teksten waarin sprake is van een lichamelijke opstanding van Christus, is omstreden. Bij Fik Meijer, bijvoorbeeld, vond ik de

volgende uitleg: 'Als de evangelisten hun tekst hadden afgesloten met de dood en de begrafenis van Jezus, zou zijn naam mogelijk uit de geschiedenis verdwenen zijn.' Dus wat doen ze? Ze blazen de boodschap van Jezus nieuw leven in, door te beweren dat er een wonder is gebeurd. Hoe het precies gebeurd is, dat weten we niet, aldus

Meijer. 'We kunnen alleen maar zeggen dat de verhalen over de opstanding van Jezus in de decennia na zijn dood steeds sterker zijn geworden.'²

Voor veel mensen is dit een plausibele uitleg. Onze exegese van de teksten die gaan over de opstanding, is daarmee omstreden. Dus dan zouden we, als we argumenteren op de manier van de synode, moeten concluderen dat er op basis van deze teksten niet met zekerheid te zeggen is of Christus nu wel of niet is opgestaan. Maar dat doen we niet. Waarom niet? Omdat voor ons tot op heden het omstreden zijn van een uitleg nooit een argument is geweest.

Nooit argument geweest

Dieper liggend

Het is voor mij onbegrijpelijk hoe het zover heeft kunnen komen dat de synodeleden in meerderheid zijn gezwich voor een argument dat geen argument is.³ Het lijkt erop dat dit een symptoom is van een dieper liggend probleem. In een volgend artikel hoop ik dit nader aan te wijzen en te onderbouwen.

De eerste conclusie moet in ieder geval zijn dat de synode niet heeft aangetoond dat de apostolische voorschriften

voor ons niet meer gelden. Dat betekent dat die voorschriften nog steeds overeind staan. Deze teksten inzake zwijgen, respectievelijk niet leren of gezag oefenen door vrouwen, vormen voldoende grond voor het niet toelaten van de vrouw tot het leer- en regeerambt. Dit wordt ondersteund door andere schriftgegevens. Het feit dat

de kerk van vele eeuwen het leer- en regeerambt gesloten heeft gehouden voor vrouwen, is met nadruk ook gebaseerd op andere teksten in de Bijbel.

Priesters, apostelen, oudsten

Niet voor niets heb ik daarom aangegeven dat voorstanders van de vrouw

in het ambt ook moeten aantonen dat de Here in het Nieuwe Verbond afwijkt van de lijn die Hij begonnen is bij de priesterdienst in het Oude Testament. Namelijk dat alleen mannen voor die dienst in aanmerking kwamen. Op deze regel vind je in het Oude Testament géén uitzondering, nergens is er sprake van een priesteres. Dit is des te opvallender, omdat in de toenmalige wereld bij de omliggende volken priesteressen dienstdeden in de tempel. De reden dat de Here niet koos voor vrouwelijke priesters, kan dus niet gezocht worden in het feit dat daar in de toenmalige cultuur geen ruimte voor was. Die was er dus wel degelijk! Desondanks kiest de Here alleen voor mannelijke priesters. In het Nieuwe Testament blijkt dat de Here Jezus twaalf mannen aanstelt tot zijn apostelen. Jezus schuwde het niet om met prostituees en tollenaars om te gaan en ook schrok Hij er niet voor terug om tegen de gangbare kerkelijke mening in te gaan. Welke verhindering zou er voor de Here Jezus geweest zijn om ook enkele vrouwen uit te kiezen? Dat Hij het toch niet gedaan heeft, daarin zie je de priesterlijke lijn van het Oude Testament doorgezet. Dat wordt ook bevestigd door Paulus, die door de Here Jezus zelf als laatste apostel wordt geroepen. Hij omschrijft de taak die hij gekregen heeft als 'de bediening van de verzoening' (2 Kor. 5:18, 1951), een priesterlijke taak dus. Jezus Christus is eens en voor altijd voor onze zonden gestorven. Daarom wordt er nu geen offer meer gebracht, maar klinkt wel die oproep: 'laat u met God verzoenen' (2 Kor. 5:20). Deze lijn van 'de bediening van de verzoening' is ten slotte overgegaan op de oudsten of opziens (Hand. 20:28). Ook hier geldt: nergens in het Nieuwe Testament vind je een vrouwelijke oudste.⁴ Paulus geeft expliciet in zijn voorschriften aan dat een opziener een man moet zijn (1 Tim. 3:2 en Titus 1:6).

De redenering als zou Paulus in zijn tijd geen andere mogelijkheid hebben, wordt weersproken door het feit dat hij bij de voorschriften omtrent diakenen aparte aandacht heeft voor vrouwen (1 Tim. 3:11). Juist deze aparte aandacht ontbreekt bij de voorschriften omtrent de opziens. Blijkbaar gaat het hier om een bewuste keuze. Een keuze die Paulus expliciet onderbouwt in 1 Timoteüs 2:13v.

Welke lijn?

Wat voor reden geeft de synode nu om van deze bijbelse lijn af te wijken? Door het noemen van de voorbeelden van Mirjam en Debora (besluit 5, grond 1) en het feit dat er in het Oude en Nieuwe Testament sprake is van profetessen en profetisch optreden van vrouwen (besluit 6, grond 1 en 2). Wat de synode hier doet, is dus het wijzen op de profetische lijn (vrouwen die profeteren) en de koninklijke/leidinggevende lijn (vrouwen die optreden in bestuur en rechtspraak). De priesterlijke lijn blijft in zijn geheel buiten beeld! Laat staan dat aangevoerd wordt dat we mogen afwijken van het bijbelse patroon en mogen overgaan tot het aanstellen van vrouwen in 'de bediening van de verzoening'. Maar juist in dat kader staat wat men 'het regeerambt' is gaan noemen. 'Regeren' in de kerk betekent het bedienen van de verzoening en is iets anders

dan leidinggeven aan een bedrijf of het doorgeven van woorden van God.

Ook nu weer is het voor mij onbegrijpelijk hoe het zover heeft kunnen komen dat de synodeleden in meerderheid dit niet hebben gezien. Hoe kan dat? Het lijkt erop dat synodeleden zich te gemakkelijk en te kritiekloos geschaard hebben achter een goed in het gehoor liggend argument. De meest duidelijke aanwijzing voor deze verklaring is dat door de synode beweerd wordt: 'Het nieuwtestamentische profeteren is wat de inhoud betreft in de gereformeerde traditie opgevat als uitleg van de heilige Schrift en door de Geest geleid toepassen op het heden, en wel in de prediking' (besluit 6, grond 4).

Wat hier ge-

zegd wordt, klopt niet. T. Hoekstra zegt bijvoorbeeld in zijn *Gereformeerde Homiletiek* op pag. 155: 'De dienaar des Woords moge vele trekken met den profeet gemeen hebben, zijn ambt is wezenlijk van dat van den profeet onderscheiden.' Waarom? Omdat in de gereformeerde traditie het verkondigende (aanzeggende) karakter van de

prediking de belangrijkste reden is om te spreken van het uitleggen en toepassen van de bijbeltekst.

De preek als de bediening van de verzoening

Wat de preek tot een preek maakt, is dat iemand mij namens God het heil aanzegt en mij oproept om dit heil te aanvaarden en eruit te leven.⁵ Dat doet een predikant op basis van Gods Woord in de context van vandaag. Op de achtergrond hiervan staat de opvatting van de preek als de bediening van de verzoening. Zoals de catechismus zegt in zondag 31, gaat het erom dat 'de gelovige mag weten dat zijn zonden vergeven zijn, zo vaak hij de belofte van het evangelie met waar

geloof aanneemt'. Het gaat in de preek erom dat de belofte van vergeving wordt voorgehouden met daarbij de oproep om deze belofte aan te nemen. Het is op deze manier dat de verzoening bediend wordt.⁶

De tweede conclusie is dan ook dat de synode niet heeft aangetoond dat wij als kerken mogen afwijken van de priesterlijke lijn in de Bijbel. Dat betekent dat er geen bijbelse gronden gegeven zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot het ambt waarin de bediening van de verzoening centraal staat. Dat is: de dienst in opzicht en tucht en de dienst van de verkondiging.

Veel schriftplaatsen

Maar wordt door de synode dan geen overvloed van schriftplaatsen gegeven die toch wel iets aantonen? Doe ik de synode nu niet tekort in mijn oordeel? Wanneer iemand veel bijbelplaatsen opsomt, is daarmee nog niet aangetoond dat zijn bewering daarmee ook schriftuurlijk is. Om een voorbeeld te

noemen. Ik zou met behulp van heel veel bijbelteksten kunnen 'aantonen' dat God polygamie niet verbiedt. Ik zou kunnen wijzen op Abraham en David die meerdere vrouwen hadden (Gen. 25:6; 2 Sam. 12:8). Verder zou ik erop kunnen wijzen dat de Here in het Nieuwe Testament hier niet op terugkomt. Integendeel, onomwonden wordt Abraham door de Here 'zijn vriend' genoemd (Jak. 2:23) en David 'een man naar zijn hart' (Hand. 13:22). Wanneer ik deze teksten zo achter elkaar zet, lijkt het erop dat er schriftuurlijke gronden zijn voor polygamie. Toch begrijpt iedereen dat ik hier te kort door de bocht ga. Waarom? Omdat ik, ondanks het feit dat ik heel veel schriftplaatsen noem, toch ook heel veel ongenoemd laat. Maar nog belangrijker: door meerdere bijbelteksten aan elkaar te verbinden (in dit geval: Abraham die meerdere vrouwen had en het feit dat God hem zijn vriend noemt) trek ik een conclusie die niet in die teksten staat en waarvoor ik ook geen andere bijbeltekst als grond heb!

Schriftbewijs?

Precies deze handelwijze is zichtbaar op meerdere plaatsen in de gronden die de synode geeft onder de besluiten om vrouwen toe te laten tot alle ambten. Er worden veel schriftplaatsen genoemd. Daarmee wordt de indruk gewekt dat er sprake is van schriftuurlijke gronden. Maar let nu eens op die plaatsen, met name de zinnen waarin conclusies worden getrokken, waarachter géén bijbelplaatsen worden genoemd.

Als voorbeeld noem ik dat gesteld wordt: 'Zo is onder het Oude Verbond gesmacht om de komst van het

Te kort door de bocht

Nieuwe' (besluit 3, grond 3). Een prachtige zin, maar wat is dan het nieuwe? Nu, zo wordt in het vervolg aangegeven, als het gaat om de inrichting van de ambten 'wordt het Nieuwe Verbond gekenmerkt door gelijkheid'. Maar juist achter deze bewering vind je geen bijbelplaats. Waar vind je dit terug in het Nieuwe Testament? Dat er, als het gaat om de ambten, een verandering heeft plaatsgevonden betreffende het onder-

scheid tussen man en vrouw? Die tekst vind je nergens. Dus is deze conclusie niet schriftuurlijk onderbouwd. Datzelfde geldt wanneer wordt gezegd dat de christelijke gemeenten 'kritisch naar zichzelf moeten blijven kijken, naar haar inrichting van het kerkelijk leven' (besluit 3, grond 4). Dat klinkt mooi, maar hier ontbreekt elke schriftverwijzing. Natuurlijk moet de gemeente kritisch zijn, maar in het Nieuwe Testament wordt dat met name toegepast op dwaalleer en dwaalleraren (zie bijv. 1 Tim. 4:1v). En wat te denken van de zin: 'Ze wordt hierdoor blijvend aangespoord met het oog [op] de invulling van de ambten kritisch te kijken naar haar Schriftverstaan.' In de volgende grond die hierop doorgaat, wordt zelfs gesproken van een roeping (besluit 3, grond 5)! Ook hier ontbreekt elke verwijzing naar een bijbeltekst. Die is er ook niet. Er is geen roeping in de Bijbel te vinden waarin de gemeente wordt aangespoord om kritisch te kijken naar haar schriftverstaan als het gaat om de invulling van de ambten. Wat ik wel in de Bijbel lees, is de oproep aan de gemeente om zich te houden 'aan wat geschreven staat' (1 Kor. 4:6). Dus, op de cruciale momenten, dat is: wanneer er stelling genomen wordt en conclusies getrokken worden, ontbreekt het schriftbewijs!

Bron of norm

Het feit dat er in de gronden een overdaad aan bijbelteksten te vinden is, maakt het besluit dat de synode genomen heeft, daarom nog niet bijbels. Integendeel. Er wordt nergens vanuit de Bijbel aangetoond dat wij met een goed geweten tegen het apostolische voorschrift mogen ingaan en van de

priesterlijke lijn mogen afwijken. Het lijkt erop dat de Bijbel voor de synode alleen fungeerde als bron en niet als norm. De gang van zaken ter synode (dat er ter plekke gronden werden toegevoegd of veranderd; zelfs toen het besluit al genomen was) wijst in deze richting. In een later artikel hoop ik nader in te gaan op deze andere manier van omgang met de Schrift, die je zomaar in de handen drijft van een postmoderne vrijzinnigheid.

Extra verdrietig en zorgelijk is ook het feit dat de synode besloten heeft dat de besluiten direct in werking mogen treden. Waarom niet gekozen voor dezelfde werkwijze als bij de invoering van de nieuwe kerkorde? De synode geeft hiermee te kennen erg zeker van haar zaak te zijn. Maar... waar is deze zekerheid op gebaseerd?

Noten:

- 1 Om het artikel niet te lang te maken, stip ik deze lijn hier slechts kort aan. In een volgend artikel hoop ik deze lijn nader uit te werken.
- 2 Fik Meijer, *Jezus en de vijfde evangelist*, Amsterdam, 2015, p. 289.
- 3 Dit onbegrip wordt nog groter wanneer blijkt dat de synode onder het besluit om vrouwen toe te laten tot het ambt van ouderling Rom. 16:7 noemt als bijbelse onderbouwing. Als er één tekst in het Nieuwe Testament dan wél omstreken is, dan is het deze. In de eerste plaats is onzeker of met Junia wel een vrouw wordt aangeduid, in de tweede plaats is onduidelijk wat onder 'apostelen' verstaan moet worden, en in de derde plaats is onhelder hoe het precies vertaald moet worden. De HSV heeft gekozen voor de vertaling: 'die in aanzien zijn bij de apostelen.'

- 4 In grond 3 onder besluit 5 wordt Tit. 2:3-5 genoemd als zouden we daar voorbeelden vinden van oudere-oudste vrouwen. De suggestie wordt gewekt als zou deze categorie een gelijkwaardige tegenhanger zijn van de oudere-oudsten, maar dat is onjuist. De 'oudere vrouwen' uit Tit. 2:3 staan in relatie tot de 'oudere mannen' uit Tit. 2:2 en de 'jonge vrouwen' (Tit. 2:4) en 'jonge mannen' (Tit. 2:5). Het gaat dus om de verschillende leeftijdsgroepen in de gemeente. Het is zeker geen aanwijzing dat Paulus hier dat wat ik de 'priesterlijke lijn' heb genoemd, doorbreekt.
- 5 Zie bijv.: K. Runia, *Heeft preken nog zin?*, Kampen, 1981, p. 39 en T. Brienen, *Handboek voor de diaconologie*, Heerenveen, 1999, p. 126.
- 6 Zie bijv.: A.N. Hendriks, *Van God gezonden. Over de ambten in Christus' kerk*, Bedum 1996, p. 63. Vgl. hierbij ook de beroemde uitspraak van Calvijn: 'wanneer het evangelie verkondigd wordt, begint tegelijk met de stem van de prediker het bloed van Christus voor het aangezicht Gods te druppelen' (J.T. Bakker, *Kerugma en prediking*, Kampen, 1957, p. 9). Een andere lijn in de Bijbel, die met deze priesterlijke lijn in verbinding staat, is het 'hoofd-zijn' van de man. Zoals terecht door ds. R. van Reenen in een ingezonden wordt opgemerkt: 'Dat raakt een diepe notie in de kerk. Christus is het hoofd van zijn kerk. Dat zet Hem en haar radicaal op de juiste plek. Verliezen we het zicht op Christus als het hoofd niet, wanneer wij niet meer weten en tonen wat hoofd-zijn is? En verliezen wij dan ten slotte Christus zelf niet?' (ND, 22 juni 2017).